

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2534

งบประมาณการป้องกันประเทศ : ภาพรวมของโลก

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

เสียงร่ำร้องให้นานาประเทศลดรายจ่ายด้านการทหารเริ่มดังขรมอีกครั้งหนึ่งในช่วง 3 ปีเศษที่ผ่านมา การปรับตัวของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ด้วยการปฏิรูประบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจในแนวทางเสรีนิยม ทำให้การเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตลดลง จนถึงระดับที่นักรัฐศาสตร์หลายต่อหลายคนลงความเห็นว่า ยุคสงครามเย็นได้จบสิ้นไปแล้ว การเปลี่ยนรูปโฉมของการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ นับเป็นจังหวะก้าวอันเหมาะสมในการผลักดันให้ลดรายจ่ายด้านการป้องกันประเทศ เพื่อให้โลกมีทรัพยากรสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้น

ในบรรดาองค์กรและสถาบันทางวิชาการต่างๆ สถาบันที่ 'เกาะ' ติดในการรวบรวมข้อมูลการซื้อขायอาวุธและรายจ่ายด้านการทหารของประเทศต่างๆมากที่สุด ก็คือ Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) สถาบันดังกล่าวนี้จัดทำรายงานประจำปีชื่อ *SIPRI Yearbook : World Armaments and Disarmament* ในระยะหลังๆนี้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ก็สนใจศึกษาเรื่องนี้ เพราะกองทุนการเงินระหว่างประเทศ กำลังหวั่นวิตกเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนเงินออมในระบบทุนนิยมโลก ซึ่งมีที่ท่าว่าจะกลายเป็นปัญหาร้ายแรงในอนาคตอันใกล้นี้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศเชื่อว่า การลดรายจ่ายด้านการทหารจะช่วยผ่อนคลาปัญหาการขาดแคลนเงินออมได้

จากการศึกษาของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลของประเทศต่างๆรวม 125 ประเทศระหว่างปี 2515-2531 พบว่า รายจ่ายด้านการทหารรวมทั้งโลก ประมาณร้อยละ 53 เป็นรายจ่ายของโลกที่หนึ่ง (ประเทศมหาอำนาจทุนนิยม) ประมาณร้อยละ 25 เป็นรายจ่ายของโลกที่สอง (สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก) ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 22 เป็นรายจ่ายของโลกที่สาม ดังนี้ จะเห็นได้ว่า รายจ่ายด้านการป้องกันประเทศของโลกที่หนึ่งและโลกที่สองรวมกันมีส่วนแบ่งสูงถึง 78% ในโลก

อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบรายจ่ายด้านการทหารระหว่างประเทศด้วยการเปรียบเทียบตัวเลขสัมบูรณ์ ไม่ช่วยให้เห็นภาพได้แจ่มชัดนัก เนื่องจากประเทศที่มีขนาดใหญ่ (ทั้งในด้านพื้นที่และจำนวนประชากร) มีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศมากกว่าประเทศที่มีขนาดเล็ก นอกจากนี้ ประเทศที่ร่ำรวยก็อยู่ในฐานะที่จะใช้จ่ายได้มากกว่าประเทศที่ยากจน นักเศรษฐศาสตร์จึงนิยมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสัมพัทธ์ ด้วยการเปรียบเทียบรายจ่ายด้านการทหารกับรายได้ประชาชาติ (GDP หรือ GNP)

ผลการวิเคราะห์ของ IMF พบว่า ประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารสูงกว่า 20% ของ GDP ในระหว่างปี 2515-2531 มีถึง 7 ประเทศ เกือบทั้งหมดอยู่ในตะวันออกกลาง ทั้งนี้ ยกเว้นแองโกลา (ดูตารางที่ 1) อิสรเอลครองอันดับที่หนึ่งในช่วงปี 2515-2522 โดยมีรายจ่ายด้านการทหารสูงถึง 32.5% ของ GDP และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเยเมนติดอันดับสูงสุดในช่วงปี 2523-2531 โดยมีรายจ่ายด้านการทหารสูงถึง 42.0% ของ GDP อนึ่ง ประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารสูงกว่า 10% ของ GDP มีอยู่ถึง 16 ประเทศ (ดูตารางที่ 1)

ประเทศที่ใช้จ่ายด้านการทหารต่ำกว่า 1.6% ของ GDP ซึ่งถือเป็นประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารต่ำสุด มีอยู่ 20 ประเทศ ในจำนวนนี้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว 4 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น ไอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และลักเซมเบิร์ก และ 6 ประเทศเป็นกลุ่มประเทศที่ยากจนมาก ได้แก่ เนปาล บังคลาเทศ ไฮติ ไนเจอร์ เซียร์ราลีโอน และกานา (ดูตารางที่ 1)

ในกลุ่มประเทศมหาอำนาจทุนนิยม (G-7) มีเพียง 2 ประเทศที่ติดอันดับประเทศที่ใช้จ่ายด้านการทหารสูงสุด 50 ประเทศแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ส่วนในกลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก ส่วนใหญ่จะติดอันดับ 50 ประเทศแรกในช่วงปี 2515-2522 แต่ในช่วงปี 2523-2531 จำนวนประเทศที่ติดอันดับ 50 ประเทศแรกลดลงจาก 5 ประเทศ เหลือ 4 ประเทศ โดยที่สหภาพโซเวียตใช้จ่ายด้านการทหารสูงกว่า 10% ของ GDP ในขณะที่ไม่มีประเทศมหาอำนาจทุนนิยมประเทศใดเลยที่ใช้จ่ายด้านการทหารสูงกว่าระดับนี้ (ดูตารางที่ 2)

สำหรับประเทศในเอเชีย น่าสังเกตว่า ประเทศกลุ่ม Asian NICs ใช้จ่ายด้านการทหารในสัดส่วนสูง และล้วนแต่ติดอันดับ 30 ประเทศแรกในช่วงปี 2515-2522 และติดอันดับ 40 ประเทศแรกในช่วงปี 2523-2531 (ไม่มีข้อมูลของฮ่องกง) เอเชียก็เป็นประเทศอีกกลุ่มหนึ่งที่มีรายจ่ายด้านการทหารในสัดส่วนสูง (ไม่มีข้อมูลของบรูไน) ในช่วงปี 2515-2522 เกือบทุกประเทศในอาเซียน (ยกเว้นฟิลิปปินส์) ติดอันดับ 50 ประเทศแรก แต่ในช่วงปี 2523-2531 เหลือเพียง 3 ประเทศ โดยอินโดนีเซียหลุดจากอันดับไป (ดูตารางที่ 3)

สำหรับประเทศไทยนั้น สัดส่วนรายจ่ายด้านการทหารในช่วงปี 2523-2531 สูงกว่าช่วงปี 2515-2522 โดยเพิ่มจาก 4.1% เป็น 5.4% ของ GDP ไทยติดอันดับที่ 50 ในกลุ่มประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารระดับสูงในช่วงปี 2515-2522 และไต่ขึ้นมาเป็นอันดับที่ 41 ในช่วงปี 2523-2531 (ดูตารางที่ 3) ผลการศึกษาของ IMF จึงให้ข้อสรุปแก่เราว่า ในช่วงเวลา 17 ปี ระหว่างปี 2515-2531 รัฐบาลไทยมีแนวโน้มที่จะจัดสรรทรัพยากรไปใช้จ่ายในด้านการทหารมากขึ้น

ประเทศไทยได้รับการกล่าวขวัญเป็นพิเศษจากรายงานเรื่อง *Human Development Report 1991* ซึ่งเป็นรายงานประจำปีของ UNDP (United Nations Development Programme) รายงานฉบับนี้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยได้สร้างดัชนีวัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development Index) ซึ่งนำเสนอโดย นายมาห์บับ อุล ฮัก (Mahbub ul Haq) อดีตรัฐมนตรีการคลังและการวางแผนแห่งปากีสถาน ตามรายงานฉบับนี้ ไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารระดับสูง ซึ่งประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีน ปากีสถาน มาเลเซีย และไทย ผลของการที่มีรายจ่ายด้านการทหารในระดับสูงเช่นนี้ ในประการสำคัญก็คือ ทรัพยากรที่มีเหลือสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการสาธารณสุข มีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

หมายเหตุ รายงานของ IMF เกี่ยวกับรายจ่ายด้านการทหาร ได้แก่

- (1) Daniel P. Hewitt, "Military Expenditure : Econometric Testing of Economic and Political Influences." IMF Working Paper WP/91/53 (May 1991).
- (2) Daniel P. Hewitt, "Military Expenditure : International Comparison of Trends." IMF Working Paper WP/91/54 (May 1991)
- (3) Daniel P. Hewitt, "Military Expenditures in the Developing World," *Finance and Development*, Vol.28, No.3 (September 1991), pp. 22-25.

ตารางที่ 1

การจัดกลุ่มประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารเทียบกับ GDP สูงและต่ำ

2515-2531

อัตราส่วนระหว่างรายจ่ายด้านการทหารเทียบกับ GDP (%)	ประเทศ
มากกว่า 20%	แองโกลา อิรัก อิสราเอล จอร์แดน โอมาน ซีเรีย
10 - 20 %	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเยเมน คิวบา อียิปต์ ลิเบีย โบซเนีย นิการากัว
ต่ำกว่า 1.6 %	ซาอุดีอาระเบีย สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐอาหรับเยเมน ออสเตรเลีย บังคลาเทศ บราซิล คอสตาริกา ไชวอริโคสต์ โดมินิกัน ฟิจิ กานา ไซติ ไอร์แลนด์ จาไมกา ญี่ปุ่น ลักเซมบูร์ก มอริติอูส เม็กซิโก เนปาล ไนเจอร์ ปานามา ปากัวย เซียร์ราลีโอน

ที่มา IMF

ตารางที่ 2

อัตราส่วนรายจ่ายด้านการทหารเทียบเป็นร้อยละของ GDP
ของประเทศมหาอำนาจ 2515 - 2531

ประเทศ	2515 - 2522		2523 - 2531	
	% ของ GDP	ลำดับที่	% ของ GDP	ลำดับที่
<i>กลุ่มประเทศทุนนิยม</i>				
สหรัฐอเมริกา	5.6	28	6.2	34
สหราชอาณาจักร	4.7	45	4.9	48
เยอรมนีตะวันตก	3.5	55	3.2	69
ฝรั่งเศส	3.8	51	4.0	54
อิตาลี	2.3	82	2.3	94
ญี่ปุ่น	0.9	115	1.0	118
แคนาดา	1.9	92	2.0	97
<i>กลุ่มประเทศสังคมนิยม</i>				
สหภาพโซเวียต	11.3	11	12.0	15
ยูโกสลาเวีย	5.4	31	4.3	50
เชโกสโลวาเกีย	4.8	44	5.0	45
โปแลนด์	4.3	49	4.3	52
ฮังการี	3.2	61	3.5	65
โรมาเนีย	2.4	77	1.6	108
บุลกาเรีย	4.5	48	6.0	35

ที่มา IMF

หมายเหตุ การคำนวณครอบคลุม 125 ประเทศ ประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารสูงสุด ติดอันดับที่ 1 และต่ำสุดติดอันดับที่ 125

ตารางที่ 3

อัตราส่วนรายจ่ายด้านการทหารเทียบเป็นร้อยละของ GDP
ของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย 2515 - 2531

ประเทศ	2515 - 2522		2523 - 2531	
	% ของ GDP	ลำดับที่	% ของ GDP	ลำดับที่
ญี่ปุ่น	0.9	115	1.0	118
<i>Asian NICs</i>				
เกาหลีใต้	6.1	25	5.7	38
สิงคโปร์	5.5	29	5.4	40
ไต้หวัน	7.4	17	6.9	28
ASEAN				
อินโดนีเซีย	4.6	47	3.5	64
มาเลเซีย	6.3	24	7.0	27
ฟิลิปปินส์	2.9	69	1.9	101
สิงคโปร์	5.5	29	5.4	40
ไทย	4.1	50	5.4	41
<i>ประเทศอื่น ๆ</i>				
อินเดีย	3.4	57	3.8	57
ปากีสถาน	6.5	22	7.2	25
ศรีลังกา	1.4	105	2.6	83
พม่า	4.9	43	7.3	24

ที่มา IMF

หมายเหตุ การคำนวณครอบคลุม 125 ประเทศ ประเทศที่มีรายจ่ายด้านการทหารสูงสุดติดอันดับที่ 1 และต่ำสุดติดอันดับที่ 125